

Tristan Tzara

SRCE NA PLIN

anarhija/ blok 45
PORODIČNA BIBLIOTEKA

Tristan Tzara
SRCE NA PLIN
1921.

Tristan Tzara, „La coeur à gaz“, *Der Sturm* (Berlin), Vol. 13, br. 3, 5. III
1922, str. 33–42. Kao posebno izdanje, GLM, Paris, 1946.

Priredio Aleksa Golijanin (2016), na osnovu prevoda Branimira Donata:
Tristan Tzara, „Srce na plin“, *Polja*, Novi Sad, novembar 1985, br. 321, str.
423–429.

<http://anarhija-blok45.net1zen.com>
aleksa.golijanin@gmail.com

ZAJEDNIČKA ARHIVA
<http://anarhisticka-biblioteka.net>

1921.

DER STURM

MONATSSCHRIFT / HERAUSGEBER: HERWARTH WALDEN

LE COEUR À GAZ

Pièce de théâtre en 3 actes

par TRISTAN TZARA

Jouée pour la première fois à la Galerie Montaigne (théâtre des Champs Elysées) le 10 Juin 1921 avec

Philippe Soupault (Oreille), G. Ribemont-Dessaignes (Bouche), Théodore Fraenkel (Nez), Louis Aragon (Oeil), Benjamin Péret (Cou), Tristan Tzara (Sourcil).

COU est audessus de la scène, NEZ vis-à-vis, audessus du public. Tous les autres personnages entrent et sortent ad libitum. Le coeur chauffé au gaz marche lentement, grande circulation, c'est la seule et la plus grande escroquerie du siècle en 3 actes, elle ne portera bonheur qu'aux imbéciles industrialisés qui croient à l'existence des génies. Les interprètes sont priés de donner à cette pièce l'attention due à un chef-d'oeuvre de la force de Macbeth et de Chantecler, mais de traiter l'auteur qui n'est pas un génie, avec peu de respect et de constater le manque de sérieux du texte qui n'apporte aucune nouveauté sur la technique du théâtre. —

ACTE UN

OEIL statues bijoux grillades
statues bijoux grillades
statues bijoux grillades
statues bijoux grillades
statues bijoux grillades
et le vent ouvert aux allusions mathématiques

cigare bouton nez
cigare bouton nez
cigare bouton nez
cigare bouton nez
cigare bouton nez
cigare bouton nez
il aimait une sténographe

les yeux remplacés par les nombrils immobiles
monsieur mondieu est un excellent journaliste
raide et aquatique un bonjour mort flottait dans l'air
quelle triste saison

BOUCHE la conversation devient ennuyeuse n'est-ce pas?

OEIL oui, n'est-ce pas?
BOUCHE très ennuyeuse, n'est-ce pas?

COU gras
NEZ haut
COU mince
NEZ tremblant
COU fin
NEZ clair
COU courageux
NEZ maigre
COU obscur
NEZ timide
COU joli
NEZ blanc
COU flexible
NEZ profond
COU perfide
NEZ laid
COU lourd
NEZ bas
COU noir
NEZ superficiel
COU inodore
NEZ harmonieux
COU lisse
NEZ raide
COU mandarine et blanc d'Espagne
je me tue Madeleine Madeleine
OREILLE (entre avec Bouche qui marche à 4 pattes. Crie:)
Clitemnestre, cheval de courses:
3000 francs!
1 fois!
2 fois!!
3 fois!!!
adjugé!

OEIL (se met à côté à 4 pattes)
OREILLE cela finira par un beau mariage
OEIL cela finira par un beau mariage
SOURCIL cela finira par un beau mariage
BOUCHE cela finira par un beau mariage
COU cela finira par un beau mariage
NEZ cela finira par un beau mariage
OREILLE allez vous coucher
OEIL allez vous coucher
SOURCIL allez vous coucher
BOUCHE allez vous coucher
COU allez vous coucher
NEZ allez vous coucher

F I N

L'AMOUR

Tristan TZARA

TH^éâtre MICHEL 40 rue des Mathurins

Le VENDREDI 6 et le SAMEDI 7 JUILLET 1923

SOIRÉE

LE CŒUR A LA BARBE

la grande semaine a été prolongée jusqu'au 7 juillet

ORGANISÉE PAR

Herbain Zema, 25, Bd de la Médicine
Dorez, 4, Place de la Madeleine
Pevinsky, 12, Rue Rongpare
Au Salon Paré, 27, Avenue Kléber
M. S. Avenue Lovendal
Paul Guillonne, 39, Rue de Valenciennes
Librairie Mornay, 37, Bd Montparnasse
Paul Rosenberg, 31, Rue de Valenciennes
et au Théâtre Michel, Tél. : OUL. 63-30

Une place de loge ..... 30 fr.
Fausset d'orchestre ..... 25 fr.
Fausset de balcon ..... 15 fr.
Fausset de balcon ..... 12 fr.

Le VENDREDI 6 et le Samedi 7 JUILLET
à 9 heures du soir

THEATRE MICHEL 40, rue des Mathurins

Premières auditions d'œuvres de
georges AURIC
darius MILHAUD
erik SATIE
igor STRAVINSKY

Interprétés par les auteurs ou par
marcelle MEYER
quatuor CAPelle

Poèmes de Jean Cocteau, Philippe Soupault et
Tristan Tzara lus par
marcel HERRAND

Dames (Costumes de Sonia Delaunay-Terck,
directeur de Tin van Donsberg)
Lizicie CODRÉANO

3 Films (extraits de)
charles SHEELER
(Parades de New-York)
h. RICHTER
(Film inédit)
man RAY
(Le Retour de la Raison)
avec musique composée par Georg Antheil
jouée par l'auteur.

"Moules-roues" Association de
georges RIBEMONT-DESSAIGNES

Poème racom écrit par
ilia ZDANÉVITCH

Poèmes de Guillaume Apollinaire, Paul Eluard
et Jacques Hérois lus par
pierre BERTIN

et

LE CŒUR A LA BARBE

Placé en trois actes par TRISTAN TZARA

Joué par

jacqueline CHAUMONT
de l'Odéon
marcel HERRAND
St-Jean

jacques BARON
rené CREVEL
pierre de MASSOT

Mise en scène de YVES SIBENSKY
Costumes de Sonia DELAUNAY-TERCK
et victor BARTHE
Directeur de N. GRANOVSKY

Recital: Ilia Zdanévitch, T. Tzara, Jean Cocteau (jedan od glavnih razloga za upad suparničke frakcije), Philippe Soupault, G. Ribemont-Dessaigues, Jacques Baron, uz najavljenog Pola Elijara (Paul Eluard), koji je u poslednji čas odustao, zbog prisustva Koktoa, i pridružio se Bretonu, Aragonu, Desnosu i Pereu. U tuči koja je usledila u drugom delu, završio je u rupi za orkestar, pošto je prethodno polomio dobar deo dekora. U programu je bilo najavljeno i čitanje poezije Gijoma Apolinera (Guillaume Apollinaire). Poeziju su čitali glumci Pjer Bertin (Pierre Bertin) i Marsel Eran (Marcel Herrand).

Muzika: Erik Satie, Igor Stravinsky, Darius Milhaud, Georges Auric (*Prélude*, sa najavljenim, ali neizvedenim plesom Lizicie Codréanu – u programu navedene kao Codréano – u kostimu Sonje Delone).

Filmovi: Charles Sheeler i Paul Strand, *Manhatta* (1920); Hans Richter, *Rhythmus 21* (1921); Man Ray, *Le Retour à la Raison* (Povratak razumu, 1923, sa muzikom Georgea Antheila, u izvođenju autora).

Plakat: Iliazd

Tristan Cara SRCE NA PLIN

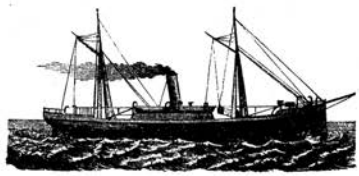

Uvodna napomena

Srcce na plin (1921)

Program Večeri bradatog srca (1923)

AVRIL 1922

LE

COEUR

   BARBE

1 Fr. **JOURNAL TRANSPARENT**
Administration: AU SANS PAREIL
37, Avenue Kléber - PARIS (XVIe)

Ont Collaboré à ce 1er numéro:
Paul ELUARD, Th. FRAENKEL, Vincent HUIDOBRO, Mathew JOSEPHSON, Benjamin PÉRET, Georges RIBEMONT-DESSAIGNES, Erik SATIE, SERNER, Rose SÉLAVY, Philippe SOUPAULT, Tristan TZARA.

PROGRAM VEČERI BRADATOG SRCA (1923)

Jacqueline Chaumont (Žaklina Šomon, *Usta*) i René Crevel (Krevel, *Oko*)

Soirée du Coeur à barbe, Théâtre Michel, Pariz, 6. VII 1923.

Produkcija: Tristan Tzara i Iliazd (Ilia Zdanévitch; Ilja Zdanjevič)

La coeur à gaz, uloge (prvih troje su profesionalni glumci, ostali dadaisti):

Jacqueline Chaumont (Bouche; *Usta*)

Marcel Herrand (Sourcil; *Obrva*)

Saint-Jean (Oreille; *Uho*)

Jacques Baron (Cou; *Vrat*)

René Crevel (Œil; *Oko*)

Pierre de Massot (Nez; *Nos*)

Kostimi: Sonia Delaunay-Terck (*Terk*) i Victor Barthe

Mizanscen: Yssia Sidersky

Scenografija: N. Granovsky (Naoum ili Naum Granowsky). U programu je najavljen i „dekor“ Thea van Doesburga (naveden kao Téo van Doesburg), ali koji nije bio realizovan.

1 put!
2 put!
3 put!
Prodato!

OKO (*spušta se na četiri noge, pokraj Usta*)

UHO: Ovo će se završiti lijepim vjenčanjem.

OKO: Ovo će se završiti lijepim vjenčanjem.

OBRVA: Ovo će se završiti lijepim vjenčanjem.

USTA: Ovo će se završiti lijepim vjenčanjem.

VRAT: Ovo će se završiti lijepim vjenčanjem.

NOS: Ovo će se završiti lijepim vjenčanjem.

UHO: Pođite spavati.

OKO: Pođite spavati.

OBRVA: Pođite spavati.

USTA: Pođite spavati.

VRAT: Pođite spavati.

NOS: Pođite spavati.

KRAJ

LJUBAV

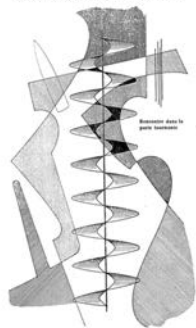
UVODNA NAPOMENA

SRCE NA PLIN I VEČE BRADATOG SRCA

KRAJ PARISKE DADE I POČETAK NOVE AVANTURE

Sa izvođenjem Carinog komada *Srce na plin* (*Le Coeur à gaz*, iz 1921), u okviru *Večeri bradatog srca* (*Soirée du Coeur à barbe*), u Teatru Mišel, 6. VII 1923. godine, sezona dade u Parizu se konačno završava – u potpunom rasulu. Sukobljene dadaističke frakcije – jedna oko Care, druga oko Bretona, s Pikabijom koji se u tom trenutku našao bliže ovom drugom – doslovno se sudaraju, uz lupanje šamara, lomljenje ruku (čuveni štap-batina Andrea Bretona, nezgodno je pao na ruku Pjera de Masoa, koji je igrao ulogu Nosa), tuču s publikom, upad policije i nekoliko mučnih tužbi, koje su se razvlačile po sudovima skoro celu godinu.

Komad je znao i za bolje dane: prvi put je izveden 10. juna 1921, u okviru Međunarodne izložbe Salon dada, održane od 6–30. juna, u Galeriji Montenj (*Salon Dada: Exposition Internationale*, Galerie Montaigne). Izvođenje je bilo amatersko i trapavo, ali je odisalo duhom prijateljstva i posvećenosti istom cilju. Dve godine kasnije, Cara je rešio da od istog komada napravi okosnicu prave scenske ekstravagance. Uz podršku većine dadaista, koji su se, u odgovoru na Bretonove i Pikabijine napade, okupili oko publikacije-manifesta *Le Coeur à barbe* (april 1922, s čuvenim tipografskim kolažom na koricama), Cara je angažovao nekoliko profesionalnih glumaca i niz nedadaističkih imena iz sveta umetnosti. Iz današnje perspektive, to nekome može izgledati kao prelazak na holivudsku produkciju; ali, u ono vreme, osim Stravinskog, niko od tih umetnika, koji su, na ovaj ili onaj način, bili uključeni u program, nije bio ni blizu kasnije (ili tek posthumne) slave (Erik Sati, Sonja Delone, Iliazd, kompozitori iz Grupe šestorice, itd.). Ipak, cela postavka je očigledno trebalo da impresionira umetnički Pariz – a ne da ga izbací iz kože. Bretonu i Pikabiji je već bilo dosta svega toga. Pikabija

DER STURM
 MONATSSCHRIFT / HERAUSGEBER: HERWARTH WALDEN
 DREIZEHNTER JAHRGANG / DRITTES HEFT

Contenu
La vrai jeune France

Tristan Tzara: Le coeur à gaz
 Philippe Soupault: Gross-Country en deux actes
 André Breton: Cartes sur les dunes
 Benjamin Péret: Memento
 Louis Aragon: Les étoiles
 Max Morise: Inquiétudes apprivoisées
 G. Ribemont-Dessaignes: Aaaa-aaa
 Paul Eluard: Babans
 Tristan Tzara: Un beau matin aux dents fermés
 André Breton: Epervier incassable
 Th. Fraenkel: La fumée de la musique
 Jacques Baron: Marque transfigurée / Ville
 L'Œil de Zinc: Lavement des pieds et prophéties
 Paul Eluard: Limité / La mort dans la conversation / Enterrement
 Roger Vitrac: Comme un et un font deux
 Benjamin Péret: Partie double
 Delaunay: Dessin en couleurs
 Man Ray: Dessin
 Man Ray: Rencontre dans la porte tournante

März 1922

Ce numéro se trouve en vente à Paris au Sans Pareil, 37 Avenue Kléber et à la librairie Six, 7 Avenue de Lowendal

Naslovna stranica (sa crtežom Mana Raya) i sadržaj posebnog izdanja *Der Sturm*, iz marta 1922.

je ignorisao ceo događaj, dok su Breton i njegova manjinska frakcija i nehotično svemu dali pravi dadaistički ishod.

Predistorija i detalji sukoba opisani su u mnogim osvrtima na parisku dadu; ovde ostajemo samo na glavnim crtama: bila je reč o sukobu orijentacija. Andre Breton, koji je prvi naslutio klopku – pretvaranje dade u novu zabavu za akademsku i bulevarsku malograđanštinu – težio je oštrijem razgraničenju u odnosu na umetnički milje i prelazak na jasniju društvenu i eksperimentalnu aktivnost; ali, tu snažnu intuiciju dugo su pratili neki nesigurni pokušaji i prilično nervozne reakcije. Ipak, do 1923. i obračuna u Teatru Mišel, nova, nadrealistička orijentacija već je razvila svoja glavna jedra; nije više bilo povratka na stara sredstva. S druge strane, Cara je nastavljao sa svojim malim vatrometom, kao da je sve u najboljem redu; u njegovu odbranu, treba podsetiti da je, nešto kasnije, sam uvideo ograničenja tog pristupa i bez trunke patosa napustio veliku scenu, prema kojoj je, kako je u jednom periodu izgledalo, razvio pravu zavisnost. Pored toga, posle svih teških sukoba sa Bretonom, pridružiće se nadrealistima i s njima provesti više vremena nego u bilo kojoj dadaističkoj formaciji (do novih sukoba, ovog puta političkih, i konačnog raskida, iako će se do kraja života smatrati nadrealistom). Pikabija je, opet, insistirao na ekstremno nihilističkom

NOS: Osjetljiv.

VRAT: Debeo.

NOS: Visok.

VRAT: Sitan.

NOS: Drhtav.

VRAT: Fin.

NOS: Svijetao.

VRAT: Odvažan.

NOS: Mršav.

VRAT: Mračan.

NOS: Plašljiv.

VRAT: Dražestan.

NOS: Bijeli.

VRAT: Rastegljiv.

NOS: Dubok.

VRAT: Podmukao.

NOS: Ružan.

VRAT: Težak.

NOS: Nizak.

VRAT: Crn.

NOS: Površan.

VRAT: Bezmirisan.

NOS: Harmoničan.

VRAT: Gladak.

NOS: Krut.

 VRAT: Mandarina i španjolska bjelina
 ubijam se Medelina Medelina

 UHO (*ulazi sa Ustima, koja hodaju četveronoške. Viče.*)

Klitemnestra, trkači konj: 3.000 franaka!

(PLES)

USTA: Snovi su osvježavali sumrak od napete kože. (*izlazi*)

OKO: Zamislite, dragi prijatelju, ali ja je više ne volim.

UHO: Ali, o čemu zborite?

OKO: Govorim o onoj koju sam mnogo volio.

UHO: I ja sam ostao bez jedne iluzije. Konj, favorit moje ergele, izgubio je snagu.

OKO: U redu je, prijatelju, oporaviće se on.

UHO: Zajedljivi ste. (*izlazi*)

USTA (*ulaze*)

OKO: Klitemnestro, vi ste lijepi. Volim vas u svjetlosti skafandera – njegovih algi. Krv mi treperi. Oči su vam modre. Zašto ne čujete, Klitemnestro, tihi smijeh mojih ćelija koje čekaju na vas, nasilnost mog daha i slatke, djetinjaste mogućnosti koje donosi sudbina? Ili možda očekujete još neka senzacionalna otkrića o mom temperamentu?

USTA (*izlaze*)

OKO (*pada*)

NOS: Veliki.

VRAT: Nepomičan.

NOS: Okrutan.

VRAT: Širok.

NOS: Malen.

VRAT: Kratak.

NOS: Oštar.

VRAT: Nejak.

NOS: Veličanstven.

VRAT: Dugačak.

NOS: Uzak.

VRAT: Snažan.

stavu: svim srcem je težio *ničemu*, ne bi li od društva i svih ljudskih pregnuća ostalo *ništa*. Ali, šta bi to trebalo da znači? Novi početak, za koji bi, kako je to govorio Žari, trebalo „srušiti i ruševine“? Previše pozitivna misao za jednog Pikabiju, ali i možda previše *aristokratski* prosto shvatanje *ničega*, koje je, izgleda, moglo da vodi samo u dezorijentaciju i staračku džangrizavost.

Ali, to je sve bilo posle. Godine 1921, u Galeriji Montenj, „Srce na plin“ je bilo igra prijatelja, za prijatelje – i publiku koja se prevarila da uđe u „Salon Dada“. Komad je prvi put objavljen u zaista neočekivanom okviru: u ekspresionističkom časopisu-instituciji, *Der Sturm*, marta 1922, u broju koji je u celini bio posvećen „Pravoj mladoj Francuskoj“ („La vrai jeune France“, kako je glasio podnaslov tog izdanja, s priložima mnogih pariskih dadaista). Novo izdanje se pojavilo tek 1946, s nešto drugačijom podelom dijaloga i jednom ilustracijom Maksa Ernsta.

Koliko je meni poznato, *Srce na plin* se kod nas, prvi i jedini put, pojavilo u novosadskom časopisu *Polja*, 1985, u prevodu Branimira Donata (1934–2010).¹ Ono što sledi je korigovana verzija tog pokušaja: Donat je, neobjašnjivo, napravio toliko grešaka – onih najgrubljih, faktičkih, čak i u banalnim frazama, pored toga što je preskočio neke delove dijaloga – da je sve bilo najbolje raditi iz početka; tekst je sasvim kratak, to ne bi bilo tako naporno.² Ali, neka rešenja i naročito Donatov ton, bili su tako neodoljivi, da sam u ispravkama, pored celih fraza, zadržao i hrvatski idiom, možda uz neka mala, nesvesna odstupanja i, avaj, neke nove pesničke slobode. Ali, mislim da krajnji ishod verno prati original i da to nije bilo teško postići.

AG, mart–april 2016.

¹ Iste godine Donat je priredio i *Antologiju dadaističke poezije*, za novosadskog izdavača Bratstvo-Jedinstvo.

² Da bi sve bilo u istom duhu, izdavač ili slovoslagač je, u prelomu, sam kraj komada nasumično udenuo negde usred trećeg čina.

N° 7

GALERIE MONTAIGNE
 du 6 au 30 juin 1911
 Soirée le 10 juin à 8^h 30
 Matinées les 18 & 30 juin à 5^h 30

13, av. Montaigne 10 à 6

NUL
il est censé

IGNORER

DADA

A MORT!

PIÈCES DADA

Qui est ce qui veut une paire de claques

myotis, ssp.

ON CHERCHE
ATHLETES

IMMOBILISATION

Salon Dada

EXPOSITION INTERNATIONALE

Salon Dada, plakat izložbe, 1921.

dada escargot du ciel

Blanczeld   Joseph Stella
 Marcel Duchamp   Arp

Un ami de SAINT-BRICE   Paul Eluard

Man Ray   venez voir   Gala

J. Evola   Serge Charchoune   Louis Aragon

Max Ernst   du 6 au 30 Juin

SALON DADA

Tristan Tzara   Philippe Soupault

Jacques Rigaut   Benjamin Péret

Gino Cantarelli   W. Mehring

INVITATION   A. Fiozzi

G. Ribemont-Dessaignes   Jacques Vaché

de 10 h. à 6 h.

Th. Fraenkel   1re soirée le 10 juin à 9 h.

GALERIE MONTAIGNE
13, AVENUE MONTAIGNE. 13

Treći čin

VRAT: Nebo je pokriveno
 moj prst je otvoren
 mašina za šivanje pogleda
 rijeka je otvorena
 mozak poklopljen
 mašina za šivanje pogleda

USTA: Napravio je lijepo sukno za haljinu od kristala.

NOS: Hoćete reći, „Očajanje vam daje tumačenja po njegovoj kur-
 snoj listi“?

USTA: Ne, ja nemam reći ništa. Već sam odavno stavila u kutiju za
 šušure to što sam imala reći.

VRAT: Cijeli svijet te zna, uređaju za bračnu sreću.

NOS: Cijeli svijet te zna, sagu izgubljenih ideja, kristalizaciju.

VRAT: Cijeli svijet te zna, formulo pjesme, papučico algebre, broju
 nesanice, stroju s tri kože.

USTA: Ne zna cijeli svijet za mene. Sama sam u svom ormaru i led
 je prazan dok me gleda. Također, volim ptice na vršku zapaljene ci-
 garete. Mačke, sve životinje i sve biljke. Volim mačke, ptice, biljke
 koje u svom vrtu istjeruje Klitemnestra, krevetne ponjave, vaze i
 livade. Volim sjeno. Volim mladića koji me raznježuje svojim izja-
 vama i čija se moždana opna raspukla pod suncem.

(gospodin koji iz lijevka na plafonu pada na stol)

A W VR LO O G
 T A ISH IJK D
 LR WS LL X
 N PVD V T G BA
 E C FQ UXY R Z
 E T AO I LV

VRAT: Kažem vam da ima 18 metara.

NOS: Kažem vam da ima 19 metara.

VRAT: Kažem vam da ima 20 metara.

NOS: Kažem vam da ima 21 metar.

VRAT: Kažem vam da ima 22 metra.

NOS: Kažem vam da ima 23 metra.

VRAT: Kažem vam da ima 24 metra.

NOS: Kažem vam da ima 25 metara.

VRAT: Kažem vam da ima 26 metara.

NOS: Kažem vam da ima 27 metara.

VRAT: Kažem vam da ima 28 metara.

NOS: Kažem vam da ima 29 metara.

UHO: Imate tako dražesnu glavu

zavređujete da se načini skulptura
zavređujete da se priredi velika fešta
da se shvati i voli priroda
da se zabije viljuška u skulpturu
travke ventilatora miluju lijepe dane

OBRVA: Vatra! Vatra! Mislim da Klitemnestra gori.

(ZAVJESA)

SRCE NA PLIN

kazališni komad u tri čina³

TRISTANA CARE

Prvi put izveden u Galeriji Montenj (Galerie Montaigne) (teatar Elizejskih polja; Théâtre des Champs-Élysées), 10. VI 1921, sa

Filipom Supoom (Philippe Soupault, UHO), Ž. Ribmon-Desenjom (Georges Ribemont-Dessaignes, USTA), Teodorom Frankelom (Théodore Fraenkel, NOS), Lujem Aragonom (Louis Aragon, OKO), Benžamenom Pereom (Benjamin Péret, VRAT) i Tristanom Carom (Tristan Tzara, OBRVA).⁴

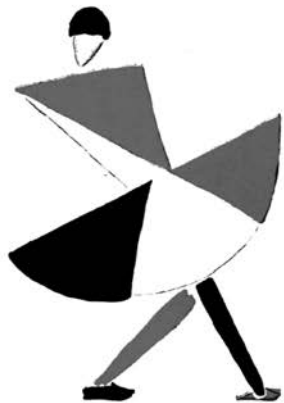
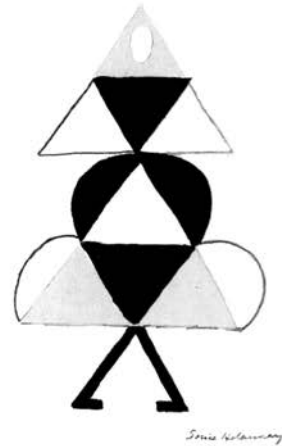
VRAT je iznad scene, NOS na suprotnoj strani, iznad publike. Sve ostale osobe uzlaze i izlaze *ad libitum*. Srce na plin radi polako, veliko kolanje, to je jedina i najveća prijevara stoljeća, u tri čina, koja će doneti sreću samo industrijaliziranim imbecilima koji vjeruju u postojanje genija. Umoljavaju se glumci da ovom komadu ukažu pažnju kao da je riječ o nekom remek dijelu, snažnom poput *Mackbetha* ili *Chanteclera*,⁵ ali da se prema autoru, koji nije genije, odnose s malo respekta, te da ustanove kako nedostaje ozbiljnosti tekstu koji ne donosi nikakve novosti kazališnoj tehnici.

(Tristan Tzara)

³ Originalna verzija, iz časopisa *Der Sturm* (Berlin), Vol. 13, br. 3, 5. III 1922, str. 33–42.

⁴ Ovaj uvod iz *Der Sturm* nedostaje u Donatovom prevodu, ali moguće je da je koristio izdanje iz 1946.

⁵ Edmond Rostand, „Šontekler“, „Pijevac“, 1910.

Sonia Delaunay: tri skice za kostime za drugo izvođenje *Srca na plin* i portret Tristana Care (1923).

OKO: Da, to sredstvo komunikacije je vrlo praktično.

UHO: Znete li da imam garažu?

OKO: Hvala lijepa.

UHO: To je proljeće, proljeće...

NOS: Kažem vam da ima 2 metra.

VRAT: Kažem vam da ima 3 metra.

NOS: Kažem vam da ima 4 metra.

VRAT: Kažem vam da ima 5 metara.

NOS: Kažem vam da ima 6 metara.

VRAT: Kažem vam da ima 7 metara.

NOS: Kažem vam da ima 8 metara.

VRAT: Kažem vam da ima 9 metara.

NOS: Kažem vam da ima 10 metara.

VRAT: Kažem vam da ima 11 metara.

NOS: Kažem vam da ima 12 metara.

VRAT: Kažem vam da ima 13 metara.

NOS: Kažem vam da ima 14 metara.

VRAT: Kažem vam da ima 15 metara.

NOS: Kažem vam da ima 16 metara.

UHO: Hvala, najljepša hvala.

OKO: Ljubav – sport ili optužnica –
sadržaj telefonskog imenika ljubavi – ljubav
akumulirana stoljećima utega i brojeva
s njezinim grudima od kože i kristala
Bog je živčani tik nepreciznih dina
živčan i živahan listić zemalja i džepova gledatelja
frizura smrti bačena u pošast
osim u devet sati
prijateljstvo pogrešno sučeljeno poslastici

NOS: Kažem vam da ljubav ima 17 metara.

neizračunljivoj kovini izliveni prsti vaših nesreća? Kakva to muzika propuštena kroz neke misteriozne zastore sprečava moje reči da prodru kroz vosak vašeg mozga? Nema dvojbe, kamen vas glođe i kosti udaraju o mišice, ali nikad jezik rasječen u kriške slučaja neće u vama pokrenuti izvor koji koristi bijela sredstva.

USTA (*izlaze*)

UHO: Poznajete li ptičje kalendare?

OKO: Kako?

UHO: 365 ptica – svakog dana ode jedna ptica – na svaki sat jedno pero pada – svaka dva sata jedna pjesma – režu ih škarama.

NOS: To sam već vidio u New Yorku.

OKO: Kakav filozof. Kakav pjesnik. Ne volim poeziju.

UHO: Ali, vi dakle volite osvježavajuće napitke? Ili valovite krajolike, poput kosa plesačica? Ili drevne gradove? Ili okultne znanosti?

OKO: Znam sve to.

NOS: Dajte malo više života, tamo na sceni.

OBRVA: Sivi bubanj za cvijet tvojih pluća.

UHO: Moja pluća su od plovućca, a ne od kartona, ako baš želite znati.

OKO: Ali, gospođice...

UHO: Molim vas, gospodine...

OKO: Uskršnji kraljeznjaci iz vojničkih kaveza slikarstva ne zanimaju me previše. Volim gluhe krajolike i široke galope.

NOS (*Der Sturm*: USTA): Ona je očarana vašim komadom, ali ne shvaća ništa.

OBRVA: Kada se nema što shvatiti, sve je lako za učiniti i skužiti. Ždrijelo se pita odakle će izaći bič. Bič će biti potočnica (nezaboravak). Potočnica, živa tintarnica. Tintarnica će se proglašiti lutkom.

UHO: Vaša kćerka je doista šarmantna.

OKO: Vrlo ste ljubazni.

UHO: Zanima li vas sport?

Prvi čin

OKO: Kipovi drago kamenje roštilji
kipovi drago kamenje roštilji
kipovi drago kamenje roštilji
kipovi drago kamenje roštilji
i vjetar otvoren matematičkim aluzijama
cigara dugme nos
cigara dugme nos
cigara dugme nos
cigara dugme nos
cigara dugme nos
cigara dugme nos
vole stenografkinju
oči zamijenjene nepomičnim pupkovima
gospodine moj gospod je sjajan novinar
krut i voden jedan mrtav dobar dan lebdi u zraku
koje li tužno godišnje doba

USTA: Razgovor postaje tjeskoban, zar ne?

OKO: Da, zar ne?

USTA: Vrlo tjeskoban, zar ne?

OKO: Da, zar ne?

USTA: Naravno, zar ne?

OKO: Očito, zar ne?

USTA: Tjeskoban, zar ne?

OKO: Da, zar ne?

USTA: Očito, zar ne?

OKO: Da, zar ne?

USTA: Vrlo tjeskoban, zar ne?

OKO: Da, zar ne?
 USTA: Naravno, zar ne?
 OKO: Očito, zar ne?
 USTA: Tjeskoban, zar ne?
 OKO: Da, zar ne?
 NOS: Hej tamo dolje, čovječe s ožiljcima zvijezda, kamo hitate?
 UHO: U trku dobar dan izgovorim
     u očima dana gorim
     bacam od dragulja blago
     po dvorovima pjevam kad mi je drago
     ljubav nije ni grijeh ni hajka
     na tvrdo kuhana srdašca
 USTA (*izlaze*)
 NOS: Hej tamo dolje, čovječe u kriku masnog bisera, kamo hitate?
 UHO: Prošlo je više od dve godine, jao, otkako sam započeo lov.
 Ali, vidite kako se čovjek može navići na svoj umor i kako smrt
 može doći u iskušenje živjeti, smrt veličanstvenog imperatora to
 dokazuje, stvari gube na značaju – iz dana u dan – malo-pomalo...
 NOS: Hej tamo dolje, čovječe s ranama okovanih vunenih meku-
 šaca, čovječe raznolikih tjegoba i dubokih džepova, čovječe torte
 zemljopisa, odakle dolazite?
 OKO: Kora drveća apoteoze zaklanja stihove ali kiša pokreće sat
 organizirane poezije. Banke ispunjene hidrofilnom vatom. Čovjek
 lukavstava zadržan ampulama kao vi i kao svi ostali. U cvijeću por-
 culana svirajte violinu djevičanstva, o trešnje, smrt je kratka i kuhana
 u bitumenu prijestoničkog trombona.
 NOS: Hej tamo dolje, gospodine...
 UHO: He he he he he he he he he he he he he he ehe hehe
 he he
 VRAT: Mandarina i španjolska bjelina
     ubijam se Medelina Medelina

NOS: Da, znam.
 OKO: Anđeli u ledu.
 VRAT: Da, znam.
 UHO: Anđeli miljea.
 NOS: Da, znam.
 UHO: Led je probijen, govorili su naši očevi našim majkama, u pr-
 vom proljeću njihova postojanja, koje bijaše časno i graciozno.
 OKO: Evo kako sat obuhvaća sat, a admiral svoju flotu riječi. Zima-
 dijete na dlanu moje ruke. (*ulaze USTA*)
 USTA: Zaradila sam mnogo novca.
 NOS: Nije loše, hvala.
 USTA: Plivam u bazenu, imam ogrlicu od zlatnih ribica.
 VRAT: Nije loše, hvala.
 USTA: Imam američku frizuru.
 NOS: Nije loše, hvala.
 OKO: To sam već vidio u New Yorku.
 VRAT: Nije loše, hvala.
 USTA: Ne razumijem ništa od buke idućeg rata.
 VRAT: Nije loše, hvala.
 USTA: I gubim na težini svakog dana.
 NOS: Nije loše, hvala.
 USTA: Neki mladić sledio me na ulici biciklom.
 VRAT: Nije loše, hvala.
 USTA: Ukrcavam se idućeg ponedjeljka.
 NOS: Nije loše, hvala.
 OKO: Klitemnestro, vjetar puše. Vjetar puše. Na kejevima ukraše-
 nim praporcima. Okrenite leđa, sijecite vjetar. Vaše oči su šljunak,
 jer ne vide ništa osim kiše i studeni. Klitemnestro. Da li ste osjetili
 užase rata? Umijete li se klizati po slatkoći mog jezika? Ne udišete
 li isti zrak kao i ja? Ne govorite li istim jezikom? U kakvoj li su

Drugi čin

OBRVA: Danas idemo na trke.

USTA: Ne zaboravimo kameru.

OKO: Eh, lep dobar dan...

UHO: Motorizirani bataljon zgrčenih rukovanja

USTA (*izlaze*)

NOS (*viče*): Klitemnestra pobeđuje!

UHO: Kako, zar niste znali da je Klitemnestra trkači konj?

OKO: Ljubavna gurkanja su dovela do svega toga. Ali, sezona je povoljna. Čujte me dobro, dragi prijatelji, sezona je zadovoljavajuća. Ona ujeda riječi. Ona teži stišavanju harmonika. Zmije se ocrtavaju u vlastitim lornjonima. A što vi radite, zvona očiju, upitati će posrednik.

UHO: „Tragači znatiželjnici“, odgovoriće Uho. Ono završava živce drugih u porculanskoj školjci. Ono se nadima.

NOS: Lepeza u krizi drveća, lagano tijelo u velikom smijehu.

OBRVA: Remenje mlinova snova, ošišalo je vunu na donjoj čeljusti naših biljki mesožderki.

UHO: Da, znam, maljavi snovi.

OKO: Snovi anđela.

UHO: Snovi štofa, satovi od papira.

OKO: Snovi velikih slova, u svečanostima inauguracije.

UHO: Anđeli u helikopterima.

NOS: Da, znam.

OKO: Anđeli konverzacije.

VRAT: Da, znam.

UHO: Anđeli u jastucima.

OKO: Na uhu vakcine teški biser spljošten u mimozu.

UHO: Ne smatrate li to suviše vrućim?

USTA (*koja se spremaju ući*): Suviše je vruće za ljeto.

OKO: Ljepota tvog lica je točan kronometar.

VRAT: Mandarina i španjolska bjelina
ubijam se Medelina Medelina

UHO: Kazaljka pokazuje lijevo uho desno oko čelo obrvu čelo obrvu lijevo oko lijevo uho usne brada vrat

OKO: Klitemnestra, žena nekog ministra, gledala je kroz prozor. Violončelisti su prolazili u karucama kineskog čaja, grizući zrak i nježnosti otvorena srca. Vi ste, Klitemnestro, lijepi, kristal vaše kože podiže radoznalost naših spolovila. Vi ste nježni i blagi kao 2 metra bijele svile. Klitemnestro, moji zubi cvokoću. Vi ste udati. Hladno mi je, strah me. Zelen sam cvijet sam gazometar sam strah me. Udati ste. Zubi mi cvokoću. Kada ćete imati zadovoljstvo da gledate inferiornu čeljust revolvera koja se zatvara u mojim plućima od krede. Bez nade i bez obitelji.

VRAT: Mandarina i španjolska bjelina
ubijam se Medelina Medelina

USTA: Suviše osjetljiv za sankcije vašeg ukusa, odlučno zatvaram pipu. Topla i hladna voda mog šarma više vas neće zabavljati slatkim rezultatima vašeg znoja – ljubav srca ili posve kratka ljubav. (*Izlazi.*)

UHO (*ulazi*): Vrat mu je uzak, ali noge su mu duge. Može lako bubnjati prstima po svom ovalnom trbuhu, koji je već poslužio kao lopta za nekoliko ragbi utakmica. On nije biće, jer je sastavljen od dijelova. Obični ljudi očituju se kućom, a oni značajni spomenikom.

NOS: Ali da ali da ali da ali da ali da ali da...

OBRVA: „Gdje“, „koliko“, „zašto“ jesu pitanja. Na primjer, pravda. Kakvo lijepo, pravilno funkcioniranje, gotovo kao nervni tik ili religija.

NOS (*decrecendo*): Ali da ali da ali da ali da ali da ali da...

OBRVA: U jezeru kaljenom 2 puta u nebu – na nebu brade – nalazi se dražesno jutro. Predmet bježi između nosnica. Kiselkast okus slabog toka struje, taj okus koji se otvara na ulazu u rudnike soli, otvara se u cinku, kaučuku, štofu – bez težine i pretvaranja. Jedne večeri – dok je preturao po večeri – našao se na dnu jedne sasvim male večeri. Pozdravio je dobro veče.

NOS: Ali da ali da ali da ali da ali da ali da...

OKO: Pažnja!, viknuo je junak, 2 stuba dima iz neprijateljskih kuća davila je kravata – i to se onda uspinjalo ka svjetlećem pupku.

NOS: Ali da ali da ali da ali da ali da ali da...

UHO: Rastreseno, lopov se pretvara u kovčeg, fizičar će dakle morati reći da je kovčeg ukrao lopova. Valcer je još uvijek išao – uvijek je to koje više ne ide – valcirao je – a zaljubljeni su trgali komade u prolazu – stari plakati na zidovima više ne važe.

NOS: Ali da ali da ali da ali da ali da ali da...

OKO: Navukao je prehladu na svoj tik-tak. Na taj tik-tak svog života, a pomalo i smrti – ime joj je neprekidnost.

NOS: Ali da ali da ali da ali da ali da ali da...

OKO: Nikada ribar nije ostavio više sjena ubojica pod mostovima Pariza. Ali, odjednom je odzvonilo podne pod pečatnjakom treptaja oka suze se zapliću u šifriranom i mračnom telegramu.

OBRVA: Spljoštila se kao mrlja posrebnog papira i nekoliko kapi nekoliko uspomena nekoliko listova potvrđivalo je okrutnost jedne žarke i stvarne faune. Vjetar praznine trese zavjesu – njegov trbuh je tako pun stranog novca. Praznina pije prazninu: zrak je došao s modrim očima, to je zato kako bi cijelo vreme mogao uzimati aspirin. Jednom dnevno mi pobacujemo svoje opskurnosti.

OKO: Sada imamo vremena, avaj, imamo ga i previše. Vrijeme nosi brkove, kao i sav ostali svijet, čak i žene i izbrijani Amerikanci. Vrijeme je stisnuto – oko je loše – ali to još nije burza s borama tvrđice.⁶

USTA: Zar ne?

OKO: Razgovor postaje tjeskoban, zar ne?

USTA: Da, zar ne?

OKO: Vrlo tjeskoban, zar ne?

USTA: Da, zar ne?

OKO: Vrlo tjeskoban, zar ne?

USTA: Da, zar ne?

OKO: Naravno, zar ne?

USTA: Očito, zar ne?

OKO: Tjeskoban, zar ne?

USTA: Da, zar ne?

OKO: Očito, zar ne?

USTA: Da, zar ne?

OKO: Naravno, zar ne?

USTA: Tjeskoban, zar ne?

OKO: Očito, zaboga.

(ZAVJESA)

⁶ Ovaj deo dijaloga je kod Donata izostavljen; ne znam da li je to samo previd ili neka razlika u izdanjima iz 1921. i 1946.